gylio, 45–50° nuolydžiu iškastos angos-tuneliai, kurių diametras – apie 1,5–2 m. Kai kurių šachtų sienelės, saugantis užgriuvimų, sutvirtintos mediniais rąsteliais. Viso šio „vargo" tikslas buvo aptikti 10–30 cm storio suplautas riedulingas-titnagingas juostas kreidos-aleurito kloduose. Grunto kasimui naudoti nuoskalinius kirvelius primenantys dirbiniai, kurių šioje perkasoje surasta 3 egz. (1 sveikas ir 2 fragmentiški).

Kol kas ištirta tik labai nedidelė šio komplekso dalis, tačiau nustatyta, jog šachtų kasimui labiausiai tiko kalvos šlaitai, nes iš čia lengviau ir greičiau buvo galima prisikasti prie „derlingo" sluoksnio. Tuo tarpu kalvos viršus šachtoms kasti nenaudotas. Tad tikėtina, jog ateityje tyrinėjant žemesnėse kalvos šlaitų vietose, bus surasta ir gilesnių bei tarpusavyje besijungiančių šachtų.

Šachtas čia kasė ir titnagą skaldė patys seniausi Lietuvos gyventojai – Bromės kultūros atstovai, užklydę į šias vietas maždaug prieš 12 tūkstančių metų (X tūkst. pr. Kr.), Alerodo laikotarpio šiltmetyje.

FLINT MINES AND FOUNDRIES NEAR TITNAS LAKE

The 2 separate sites in the flint mines and foundries near Titnas lake (Varėna district, Kaniava ward) have been investigated. In total the space of 22 m^2 has been investigated, in which the openings-tunnels have been discovered – these were the pits of flint that used to be obtained. Half a million of flint finds have been collected the majority of which consists of the raw material for manufacture of tools. The flint mines and foundries belong to the Palaeolithic period.

GYVAKARŲ KAPINYNAS

Povilas TEBELŠKIS

2000 m. gegužės mėn. Gyvakarų kaime (Kupiškio r., Alizavos sen.) gyvenančio Antano Žekonio vaikai Robertas Juočas (g. 1986 m.) bei jo brolis, kasdami kastuvais žvyrą Žvikės upelio šlaite esančiame karjere, surado griautinį žmogaus kapą. Kasant kapas buvo suardytas – kaulai išjudinti iš jų pirminės vietos. Kaulų radimo vietoje R. Juočas pastebėjo akmeninį kirvį ir jį pasiėmė. Po kiek laiko A. Žekonis radinį (tai buvo laivinis kovos kirvis) atnešė į Kupiškio r. savivaldybės Paminklosaugos tarnybą. Rugpjūčio mėnesį informacija apie radinį pasiekė KPC. Šių metų rugsėjo mėn. 9 d. kapo radimo vietą aplankė šio straipsnelio autorius. Buvo užfiksuota radimvietė, surinkti ten gulintys kaulai, iš radėjo paimtas laivinis kovos kirvis. Deja, jau nebepavyko išsiaiškinti nei tikslios kaulų padėties jų radimo metu (yra tikimybė, kad kapas galėjo būti apardytas dar iki to, kai jį rado vaikai, nes žvyras čia buvo kasamas ir anksčiau), nei tikslesnės kirvio vietos kape – radėjas nurodė jį buvus prie galvos. Sunku tiksliau apibūdinti ir kapo kryptį – žmogus galėjo būti palaidotas galva į ŠV–V. Neaiškus ir palaidojimo gylis – žemės paviršius toje vietoje nustumdytas ir iškasinėtas (karjeras yra apie 50 m ilgio ŠV–PR kryptimi ir apie 35 m pločio).

Konstatavus, kad karjere rastas labai įdomus, greičiausiai akmens amžiui skirtinas kapas, buvo nuspręsta patikrinti kapo aplinką bei iškasti perkasą dar nenukastame plote šalia karjero, bandant pa-

ieškoti daugiau kapų. Gavus tyrimo darbams leidimą Nr. 176, š. m. rugsėjo mėn. buvo organizuota ekspedicija į Gyvakarų kaimą, kurioje dalyvavo ir LII archeologai T. Ostrauskas ir D. Brazaitis. Darbų metu buvo ištirtas 50 m^2 plotas – patikrinta kapo radimo aplinka (30 m^2) bei iškasta viena 20 m^2 perkasa į V nuo kapo radimo vietos. Perkasoje nieko nerasta, o kapo aplinkoje surinktas nemažas kiekis atskirų kauliukų bei dar dvi įkapės: titnaginis įtveriamasis kirvukas bei titnaginė skeltė-peilis. Dar viena įkapė – kaulinis smeigtukas rastas tvarkant surinktus kaulus. Taigi kapo inventorių sudaro 4 įkapės (4 pav.). Pagal įkapių skaičių tai vienas turtingiausių akmens amžiaus laikotarpio kapų rastų Lietuvoje. Įdomių duomenų suteikė antropologiniai tyrimai (juos atliko VU MF darbuotojai R. Jankauskas, A. Barkus ir Ž. Palubeckaitė). Iš turimų kaulų fragmentų pavyko atstatyti beveik visą kaukolės skliautą, dalį apatinio žandikaulio, identifikuoti kitus kaulus: 4 kaklo, 3 krūtinės ir 5 juosmens slankstelius, šonkaulius, mentis, kairiojo ir dešiniojo dilbio kaulus, riešikaulius, delnikaulius, pirštikaulius, šlaunikaulių, blauzdų ir pėdų kaulus. Konstatuota, kad kaulai vieno asmens – 45–55 m. amžiaus vyro. Antropologų nuomone, tai buvo vidutinio ar plataus veido dolichokranas. Jo ūgis, rekonstruotas pagal dešiniojo šlaunikaulio ilgį – apie 174 cm. Tokio tipo skeletas būdingas Lietuvos Virvelinės keramikos ir laivinių kovos kirvių kultūros žmonėms.

Du kaulų pavyzdžiai išsiųsti į Kijevą radiokarboninės analizės atlikimui. Tai padės tiksliau datuoti Gyvakarų kaime aptiktą kapą. Preliminariai kapą reikėtų datuoti III tūkst. prieš Kr. pabaiga – II tūkst. prieš Kr. pirma puse.

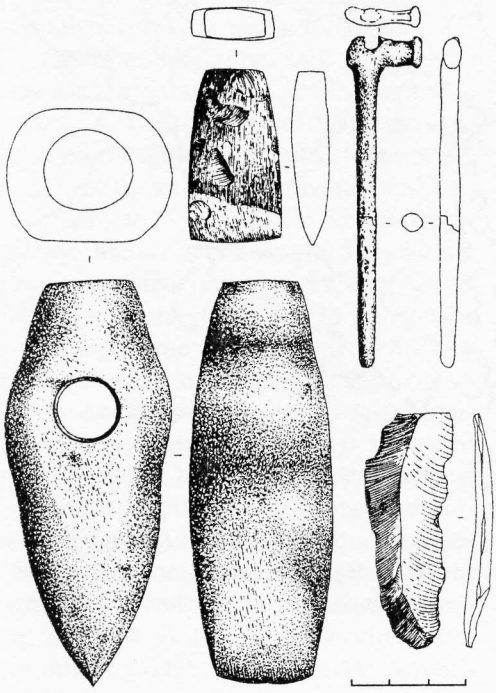

4 pav. Radiniai iš suardyto kapo 1. *A. Ruzienės pieš.*
Fig 4. Finds from the destroyed burial 1.

GYVAKARAI CEMETERY

In May 2000, when local children dug the gravel, the primary burial containing stone battle boat shaped axe has been found by pure chance. After the execution of the survey archaeological investigations in the surroundings of the burial another 3 burial items have also been found: small flint axe, bone pin and flint blade-knife as well as collected bones of the buried individual. According to the opinion of anthropologists, the burial contains the man aged 45–55, 174 cm tall, medium or wide faced dolichocrane. According to the preliminary data the grave is dated to the end of the 3rd millennium B.C. – the 1st half of the 2th millennium B.C.